

AMMATTIKORKEAKOULUN ERIKOIS- TUMISOPINTOJEN SUUNNITTELU

Katja Jaskari

**Kehittämishankeraportti
Huhtikuu 2008**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) JASKARI, Katja	Julkaisun laji Kehittämishankeraortti	
	Sivumäärä 27	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi Ammattikorkeakoulun erikoistumisopintojen suunnittelu		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu		
Työn ohjaaja(t) KOLU, Mari		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä Kehittämishankkeen tavoitteena oli suunnitella Seinäjoen ammattikorkeakouluun, kulttuurin yksikköön uusi erikoistumisopintojen kokonaisuus. Kehittämishanke käsittelee ammattikorkeakoulun opetussuunnitelman rakentamista. Kehittämishankkeessa keskitytään osa-alueisiin, joiden työstäminen selkeyttää opintojen suunnittelemista. Osa-alueita ovat elinikäinen oppiminen, opetussuunnitelman tehtävä ja opetussuunnitelma opettajan työvälineenä. Kehittämishankkeessa tutustutaan myös eri opetusmenetelmiin ja erikoistumisopintojen opiskelumuotoon. Kehityshankkeen tuloksena syntyi taideohjaajien erikoistumisopinnot, jotka alkoivat tammikuussa 2008 ja päättyivät tammikuussa 2009.		
Avainsanat (asiasanat) Opetussuunnitelma, opetusmenetelmät, aikuiskoulutus		
Muut tiedot		

Author(s) JASKARI, Katja	Type of Publication Development project report	
	Pages 27	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Professional specialisation studies		
Degree Programme Teacher Education College		
Tutor(s) KOLU, Mari		
Assigned by		
Abstract <p>The goal of the development plan was to create a new specialised course for the culture division of Seinäjoki Polytechnic.</p> <p>The development plan consisted of making a teaching plan for the polytechnic. This development plan concentrates on certain areas which clarify course planning. These areas are lifetime learning, the functions of teaching plans and teaching plans as teachers' instruments.</p> <p>This development plan also introduces different teaching methods and specialised courses as a form of study.</p> <p>As a result of this development plan, a new specialised course for art directors was created. These studies started in January 2008 and will end in January 2009</p>		
Keywords Teaching plan, teaching methods, adult education		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 AMMATTIKORKEAKOULUN ERIKOISTUMISOPINNOT

2 KEHITTÄMISHANKKEEN SYNTY – IDEASTA TOTEUTUKSEEN

3 ERIKOISTUMISOPINTOJEN SUUNNITTELU

4 OPETUSSUUNNITELMAN RAKENTAMINEN

4.1 Ammattikorkeakoulun opetussuunnitelma

4.2 Elinikäinen oppiminen

4.3 Opetussuunnitelman tehtävä

4.4 Opetussuunnitelma työvälineenä

4.5 Opetusmenetelmät

4.6.1 Luento-opetus

4.6.2. Käsitekartat

4.6.3. Kirjaessee

4.6.4. Portfolio

4.6.5. Projektityöskentely

4.6.6. Harjoittelu

4.6.7 Verkko-opetus

4.6.8 Toiminnallinen työtapa

5 OPETTAJAN ROOLI ERIKOISTUMISOPINTOJEN OHJAUKSESSA

5.1 Aikuinen on erilainen oppija

5.2 Aikuiskoulutuspedagogiikka

5.3 Arviointi

6 POHDINTA

LÄHTEET

LIITTEET

1 AMMATTIKORKEAKOULUN ERIKOISTUMISOPINNOT

Ammattikorkeakoulun erikoistumisopinnot ovat ammatillisia täydennyskoulutuksia, joita järjestetään korkeakoulututkinnon, ammattikorkeakoulututkinnon tai ammatillisen opistoasteen tutkinnon suorittaneille, jotka ovat kiinnostuneita ammatillisesta kasvustaan sekä työelämän kehittämisestä ja joilla on työkokemusta opintoja tukevalta alalta vähintään kaksi vuotta. Erikoistumisopintojen laajuus on 30–60 opintopistettä (ent. 20–40 ov). (asetus 497/2004, § 12). Koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna, johon sisältyy lähi- ja etäjaksoja sekä mahdollisesti verkko-opiskelua. Opinnot voidaan suorittaa työn ohella. Opiskelijavalinnasta päättävät koulutusta järjestävät ammattikorkeakoulut.

Ammatilliset erikoistumisopinnot ovat ammattikorkeakoulututkintoon pohjautuvia laajoja täydennyskoulutusohjelmia. (352/2003, 12 §) Ammatillisissa erikoistumisopinnoissa kehitetään perustutkinnossa ja työelämässä hankittuja valmiuksia. Erikoistumisopinnoilla vastataan myös ammattikorkeakouluille annettuun veloitteeseen kehittää aikuiskoulutusta työelämäosaamisen ylläpitämiseksi ja vahvistamiseksi (351/2003, § 4).

Erikoistumisopinnoissa korostuu tutkiva ja kehittävä työote ja kriittinen ajattelu. Opintojen tarkoituksena on vahvistaa työelämälähtöistä, soveltavaa kehittämisosaamista. Opiskelija kehittyä ammatillisessa asiantuntijuudessaan, kehittää osaamistaan yhteisöllisenä toimijana ja pystyy osaltaan kehittämään työelämää. Parhaimmillaan opintojen tuoma hyöty on työpaikalle aidosti siirtyvää ammattikäytäntöä sekä alueellista kehitystä edistävää toimintaa. Erikoistumisopinnot integroituvat tarkoituksenmukaisesti Seinäjoen ammattikorkeakoulun alueisiin, joita ovat sosiokulttuurisen työmuotojen sisällyttäminen sosiaalityön ja kulttuurituotannon opintoihin. Seinäjoella on vahvat perinteet sosiokulttuurisessa työmuodossa.

Kehittämishankeraportissa perehdytään erikoistumisopintojen suunnitteluun, opetussuunnitelman rakentamiseen ja käyttämiseen työvälineenä. Kehittämishankkeen tavoitteena on suunnitella 30 opintopisteen laajuiset erikoistumisopinnot Seinäjoen ammattikorkeakouluun.

2 KEHITTÄMISHANKKEEN SYNTY – IDEASTA TOTEUTUKSEEN

Erikoistumisopintojen suunnitteluun päädyin Kulttuurisosuuskunta Raamin toimitusjohtajan kanssa käydyn keskustelun jälkeen. Toimitusjohtaja teki parhaillaan hanketyötä ammattikorkeakoulussa. Hän oli perustanut kulttuurisosuuskunnan ja kerännyt alueen kulttuuritoimijoista rekisterin. Esittelimme idean erikoistumisopinnoista Kulttuurituotannon koulutusohjelmapäällikölle ja hän innostui myös aiheesta. Ammattikorkeakoulun tehtävä on kehittää koulutuksia ja kannustaa elinikäiseen oppimiseen, joten erikoistumisopintojen sisältö olisi luonnollinen jatko-opiskeluväylä kulttuuriyksikön koulutusohjelmille, joita ovat muotoilu, rakennuskonservaattori, kulttuurituottaja sekä kirjasto- ja tietojenpalvelualan tradenomi. Kulttuurin yksikössä ei aikaisemmin ole ollut vastaavia erikoistumisopintoja.

Kulttuurisosuuskunta Raamin toimitusjohtaja, Suoku Siren on toiminut kuvataidealalla vuosia ja hän tuntee taidealan aluetoimijat. Suokun ehdotuksesta aloin suunnittelemaan opintosisältöä erilaisissa ohjaustehtävissä työskenteleville taiteilijoille. Kartoitin alueen yhdistyksiä ja tekijöitä saadakseni kuvan, minkälaisia toimijoita alueelta löytyy. Kulttuurisosuuskunta oli eräänlainen välityskanava, jonka kautta sain tietoa sisältötoiveista ja alueen toimijoista. Osuuskunnan yhteysrekisteri oli kattava ja sain käyttää sitä erikoistumisopintojen suunnittelussa ja markkinoinnissa.

Opintojen suunnittelu käynnistyi tekijöiden varaan, jotka toimivat erilaisten taidepajojen, kansalaisopiston tai yhdistysten ohjaustehtävissä vailla pedagogisia opintoja. Taideohjaajien erikoistumisopinnot oli tarkoitus suunnitella siten, että opintojen sisältö antaisi mahdollisimman paljon tietoa ohjaajuudesta. Taiteilijapersoonallisuudet huomioiden rakensin mahdollisimman käytännönläheisen opintokokonaisuuden, jossa luento-opetusta on mahdollisimman vähän, mutta ryhmässä tekemistä ja toteuttamista paljon.

Opetussuunnitelmaa rakentaessa luin paljon kirjallisuutta. Etsin vinkkejä ja toimintatapoja käytännön opetustyöhön. Mietin esimerkkikysymyksiä ja vastauksia niihin. Kokonaisuuden rakentaminen oli haasteellisinta. Yritin koota sisällöt siten, että ne palvelisivat ohjaajia myös työelämässä. Vaikeinta oli tiedon valikoiminen ja karsiminen. Etsin erilaisia työtapoja ja laskin tunteja, joiden varaan lähiopetukset ja etätehtävät rakentuivat. Opin itsekkin paljon uutta ja löysin työvälineitä omaan työhöni. Tavoittelin kokonaisuutta, joka ei kerrytä pelkästään opintopisteitä vaan myös osaamista ja oppimista. Tavoittelin myös

kokonaisuutta, josta olisi kaikille osallistujille hyötyä, opiskelijan oman ohjausryhmän koosta ja iästä huolimatta.

Opetussuunnitelma työväliseinä osassa tutustuin aihetta käsittelevään kirjallisuuteen. Halusin tuoda tätä aihetta käsittelevän osuuden tähän, koska opetussuunnitelma ei saa jäädä irralliseksi osaksi opetuksesta. Koin, että näin hirveän vaivan opetussuunnitelmaa luodessa, joten haluan, että opetus tapahtuu sen pohjalta.

Taideohjaajan erikoistumisopinnot opintokokonaisuus syntyi joulukuussa 2006. Opintojen sisällön tiivistelmä esiteltiin ammattikorkeakoulun hallituksen kokouksessa tammikuussa 2007 ja sille haettiin järjestämislupaa opetushallitukselta. Lupa myönnettiin toukokuussa 2007 ja haku opintoihin oli syksyllä 2007.

Markkinointivaiheessa opinnot herättivät kiinnostusta ja puhuin kesälomallani useita markkinointipuheluita ja selvitin, minkälaisesta koulutuksesta olisi kyse. Puheluiden aikana useampi hakija kertoi kaivanneensa juuri taideohjaajille suunnattua koulutusta. Suurin osa hakijoista oli iäkkäämpiä ja viimeisestä opiskelusta oli kulunut aikaa. Useimmat hakijoista halusivat selvittää opintojen etenemistä ja sisältöä jo etukäteen.

Olimme saaneet luvan aloittaa opinnot myös pienemmällä ryhmällä, mutta jatkoimme hakuaikaa sillä yhteydenottojen määrä kasvoi hakuajan loppupäivinä. Hakijoita oli kaiken kaikkiaan runsaasti ja taso oli korkea. Sisäänottomääräksi oli määritelty korkeintaan 15 opiskelijaa, koska suunnitellut opiskelumenetelmät kärsisivät jos ryhmän koko vielä kasvaisi. Valintatilanne oli haasteellinen sillä sopivia hakijoita olisi ollut enemmän kuin pystyimme valitsemaan. Valintakriteereiksi valitsemme seuraavat tekijät: a) hakija, jolla ei ole pedagogista koulutusta, b) hakija, jolla ei ole kasvatustieteellisiä opintoja, c) hakija, jolla on parhaillaan ohjattava ryhmä, d) motivaatio opiskeluun, e) koulutuksen tarve. Hakijoiden joukosta saimme valittua viidentoista opiskelijan ryhmän. Ryhmä koostuu 24 – 55 vuotiaista, eri taiteenalojen edustajista. Ryhmässä on sanataiteilijoita, kuvataiteilijoita, kädentaitajia, musiikin ja näyttämötaiteen edustajia. Oppilasvalinnat tein Kimmo Kovasen kanssa marraskuussa 2007. Valintapäivä sisälsi yksilöllisen haastattelu- ja keskusteluosuuden. Opintojen opetussuunnitelman rakensin haastattelujen pohjalta joulukuussa 2007. Opinnot alkoivat tammikuussa 2008.

Toimin erikoistumisopintojen koordinaattorina, tapahtumatuotannon opettajana sekä harjoittelun että päättötöyön ohjaajana. Sisällöllisten aineopintojen opettajina toimivat Johanna ja Kimmo Kovanen. Heidän työmuotoja ovat tarinateatteriohjaaminen ja toiminnallisen ryhmätyön ohjaaminen.

3 ERIKOISTUMISOPINTOJEN SUUNNITTELU

Suunnittelutyö oli yksinäistä ja itsenäistä työtä. Minulla ei ollut työparia eikä yhteistyökumppaneita. Työskentelin samaan aikaan aikuiskoulutuskeskuksessa. Alussa aikataula ei ollut, joten rytmitin suunnittelutyön kirjoittamisen ajankohtaan, jolloin minulla ei ollut opetusta aikuiskoulutuskeskuksessa. Suunnittelun alkuvaiheessa keskustelin kulttuuriosuuskunnan toimitusjohtajan kanssa yleisistä linjoista, joita koulutuksessa voisi olla. Suunnittelun alussa listasin muutamia kysymyksiä, joihin pyrin hakemaan vastauksia opintoja ja opetussuunnitelmaa laatiessani. Opintojen tiivistelmä on liitteenä 1. Tein sen itsenäisesti ja sellaisenaan se esiteltiin ja hyväksyttiin. Koulutuksien markkinoinnista ja viestinnästä vastaava henkilö käytti tiivistelmää melkein sellaisenaan markkinoinnissa. Muutama lisäkysymys lisättiin yhdessä, joilla heräteltiin opiskelijan kiinnostusta.

Koulutustarve?

Koulutustarve todettiin ohjaustehtävissä työskentelevien taidealan ihmisten kautta. Koulutustarpeen kartoitus ja arviointi antoivat suuntaviivat opetuksen suunnittelulle. Opiskelijat työskentelivät kansalaisopiston, kerhojen, seurojen, kirjaston, teatterin ja yhdistysten erilaisissa ohjaustehtävissä joko pää- tai sivutoimisesti toisen työn ohessa.

Koulutuksen mainoskirjettä laatiessa ja sisältöä suunniteltaessa käytin hyväkseni kognitiivisen psykologien määritelmää oppimisesta. Kognitiivisessa psykologiassa keskeinen ajatus on, että lähtökohta oppimiselle muodostuu oppijan havaitessa aikaisemmat tietonsa riittämättömiksi tai ristiriitaisiksi uuden tiedon kanssa tai uudessa tilanteessa. Keskeisenä motivointikeinona kognitiivinen psykologia pitääkin tiedollisen ristiriidan virittämistä, jolloin opiskelija pyrkii hankkimaan uutta tietoa ja suhteuttaa sitä vanhaan tietoon ratkaistakseen ongelman.

Siinä, missä behavioristit korostavat ulkoisen palkitsemisen tärkeyttä, kognitiivisen psykologian kannattajat vannovat sisäisen palkinnon nimiin. (Kalakoski.V.2002).

Koulutuksen esittely- ja mainosteksti ovat suoraan koulutuksen sisältöä, tämä sisältönä

herätti kiinnostusta ja hakijoiden innostuksen hakeutua koulutukseen. Seinäjoen alueella ei ollut aikaisemmin ollut vastaavanlaista koulutusta, joka olisi painottunut taidealojen ohjaajuuteen. Alueella on muutenkin ollut vähän kulttuurin täydennys- ja jatkokoulutuksia. Seinäjoen ammattikorkeakoulun keskeisimpiä toimialoja ovat metalli-, elintarvike-, huonekalu- ja rakennusteollisuus. Lisäksi ammattikorkeakoulu panostaa erityisesti älytekniikkaan ja hyvinvointialaan.

Miksi tätä koulutusta järjestetään?

Taideohjaajien erikoistumisopinnot markkinoitiin sellaiselle ryhmälle, jonka ohjaustaitoja haluttiin tasavertaistaa ja kehittää. Erikoistumisopinnot ovat tässä suhteessa täsmäkoulutusta, jolla täydennetään eri ammattitaustoista tulevien ihmisten ammattitaitoa. Ohjaustehtävissä toimivat ihmiset halusivat päivytystä ja vahvistusta omaan osaamiseensa. Haastattelussa useampi hakija kertoi kaipaavansa vahvistusta ohjaustaidoista ja vinkkejä uusista työtavoista. Erikoistumisopintojen tavoitteena oli myös taidealan toimijoiden yhteensaattaminen ja yhteistyön syntyminen. Erikoistumisopinnoissa opiskelijat osallistuvat tapahtumatuotantoon, jossa taideohjaajat toteuttavat ryhmittäin erilaisia työpajoja. Työpajojen toiminnot rakentuvat ohjaajien omista osaamisaloista ja vahvuuksista.

Erikoistumisopintojen sisältöön pyrin kiteyttämään ne ohjaajan työkalut, jotka olisivat yleisesti sovellettavissa erilaisten ryhmien kanssa toimiville. Myös siten, että ohjaajat saisivat kannustusta jo olemassa olevien tietojen ja taitojen käyttöönottamisessa. Useammat ohjaajat ovat itse taiteilijapersoonallisuuksia ja työskentelytavat ovat itsenäisiä. Ryhmässä ja pienryhmissä taideohjaajat saavat joko uusia malleja ohjaamiseen tai vahvistusta siitä, että muutkin ohjaavat samalla tavalla.

Millaisia ja kenen tarpeita sillä pyritään tyydyttämään?

Suunnitteluvaiheessa pyrin pitämään mielessäni sen, että opiskelijoina tulisivat olemaan pääasiassa taidealojen edustajia, joten taiteilijoiden luonteenpiirteet huomioiden, opiskelun olisi oltava kaikin tavoin luovaa, mielekästä ja ulkoisesti heille näyttäytyen byrokratiasta vapaata, jolloin opiskelijat saisivat keskittyä opiskeluun. Opiskelun ja oppimisen tulisi olla merkityksellistä opiskelijalle, jolloin jälleen sain tukea kognitiivisen psykologien määritelmistä; opiskelun mielekkyyden vaatimuksesta. Opintojen sisältö pitäisi olla mahdollisimman vähän tenttejä ja ulkoa oppimista.

Vahvasti yksilöity ja itseohjautuva opiskelumuoto edellyttää myös opiskelijan aktiivista osallistumista oppimistapahtumaan, jotta hän ymmärtäisi merkityksellisiksi kokemansa asiat. Kognitiivista psykologiaa kannattava opettaja uskoo opetuksen yksilöllistämiseen niin pitkälle kuin mahdollista, sillä uusien asioiden liittämässä olemassa olevaan tietorakenteeseen ilmenee suuria eroja yksilöiden välillä. Uusi tieto suhteutetaan aina aikaisemmin opittuun. Opettaja kannattaa kokemuksellista oppimista sekä mallista oppimista. Hänestä on tärkeää opettaa ongelmanratkaisutaitoja, yleisiä periaatteita ja luovuutta.

Oppimistavoitteiden arviointi?

Opintojen yleistavoitteet olivat suunnittelun alussa selkeitä, sillä halusin sisällyttää opintoihin mahdollisimman paljon ryhmässä toimimista ja oman ohjaajuuden pohtimista. Kokonaisuuden pilkkominen ja erillisten oppimistavoitteiden suunnittelu ja arviointi olikin haasteellista. Kokonaissuunnitelmaan vaikutti valituiksi tulleiden opiskelijoiden oppija – analyysi. Hakijat määrittelivät opetussuunnitelman rungon. Haastattelussa tein opiskelija- ja oppija-analyysin, jota käytin opetussuunnittelun lähtökohtana. Haastattelussa selvitin mm. Mitä hakijat odottavat oppivansa? Mitä he voivat oppia? Mitä he jo osaavat? Haastattelussa selvitin myös hakijoiden taustaa: Keitä he ovat? Millaisia he ovat? Sen jälkeen mietin, mitä heidän tulisi oppia, että se lisäisi ohjaajan työvälineitä ja antaisi opiskelijoille varmuutta toimia ohjaajana.

Opintokokonaisuuden runkoa lähdin miettimään seuraavien kysymysten perusteella:

OPPIMISTAVOITTEIDEN MÄÄRITTÄMINEN

- Mitä on opittava?
- Mitä on osattava?
- Miten kuvaan oppimistavoitteet

SISÄLTÖJEN VALINTA JA JÄRJESTÄMINEN

- Mitä opetan? Tiedon rajaaminen?
- Missä järjestyksessä?

MENETELMÄT JA OPETUSJÄRJESTELYT

- Miten opetan? Miten ohjaan?

- Mitä opiskelijat tekevät?
- Oppimisympäristön mahdollisuudet?
- Oppimisympäristöön kohdistuvat vaatimukset?

ARVIOINTI

- Kuka? Miten? Missä vaiheessa?
- Miksi?

Näiden kysymysten läpikäyminen tuotti rungon, jonka vielä pilkoin ja muokkasin opetussuunnitelmaksi. Liitteessä 2. kuvaan osiot ja niiden keskeisimmät sisällöt. Opintojen eri osioissa tavoitteena oli mahdollisimman toimintarikas ja osallistava työtapana.

Osallistavassa opiskelumuodossa on oltava joustava ympäristö, että erilaisuudet voidaan huomioida. Mutta yhteistoiminnallinen oppiminen on erittäin antoisaa silloin, kun ryhmässä on taidoiltaan monenlaisia oppilaita, kuten näissä opinnoissa. Osallistava opetus rakentuu myös työpajatyöskentelymuotoihin.

4 OPETUSSUUNNITELMAN RAKENTAMINEN

4.1 AMMATTIKORKEAKOULUN OPETUSSUUNNITELMA

Omaehtoisen suunnittelutyön tueksi ja pohjaksi luin kirjallisuutta ja pohdin opetussuunnitelmaa eri näkökulmista. Ammattikorkeakoulun opetussuunnitelmista sain koulutusohjelmapäälliköltä linkkejä ja Pekka Auvisen kirjoittaman tiivistelmän, mitä opetussuunnitelma on. Ammattikorkeakoulun opetussuunnitelma vuonna 2010 Pekka Auvinen, luonnos 14.2.2006: Ammattikorkeakoulussa on toteutettavissa oleva, hyvän yhteisen prosessin pohjalta laadittu opetussuunnitelma. Se tukee ammattikorkeakoulun strategisen tahtotilan saavuttamista ja kaikkien osapuolten tavoitteellista oppimista.

Opetussuunnitelma tuo havainnollisesti ja ymmärrettävästi esille opiskelijan oppimisen ja ammatillisen kasvun suunnitellun etenemisen. Se on tulevaisuuteen ja osaamisen kehittämiseen suuntautuva, ja sen perustana ovat ammattikorkeakoulun toiminta-alueen työelämän ja sen kehittämisen tarpeet, opiskelijoiden lähtötilanteen realistinen arviointi sekä kansainvälisen yhteistyön vaatimukset. (Auvinen.2005. Opetussuunnitelma ammattikorkeakoulussa).

Ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmissa on tehty valtakunnallinen kehitystyö vuosina 2005–2006, jolloin opintoviikot vaihtuivat opintopisteiksi. Valtakunnallisesti ja eri koulutusohjelmakohtaisesti määritellyt ammatilliset erikoisosaamiset, työelämävalmiudet ja niiden pohjalta tehty matriisipohjainen opetussuunnitelmajäsennys eivät olleet suoraan käytettävissä erikoistumisopintojen suunnittelussa. Seinäjoen ammattikorkeakoulun pedagoginen strategiaohjeistuksessa on maininta: ”Erikoistumisopinnoissa, maksullisessa koulutuksessa ja avoimen ammattikorkeakoulun opinnoissa sovelletaan erikseen opetussuunnitelmissa mainittuja oppimisen menetelmiä”.

Erikoistumisopinnoille ei ole valtakunnallisia yhteneväisiä suosituksia.

Ammattikorkeakoulut päättävät sisäisesti, mille koulutusohjelmalle aikuiskoulutuspaikkoja annetaan, siten erikoistumisopinnot jakautuvat vuosittain eri aloille. Seinäjoen ammattikorkeakoulun pedagogiseen strategiaan kuuluu se, että erilaisille koulutusohjelmille annetaan joustavat mahdollisuudet.

4.2 ELINIKÄINEN OPPIMINEN

Koska kyseessä ovat erikoistumisopinnot ja opiskelijoina aikuiset, jo työssä olevat ja ammattitaitoa kartuttavat ihmiset, halusin suunnittelun lähtökohdaksi elinikäisen oppimisen näkökulman. Elinikäisen oppimisen ajattelutapa on myös tarjottava opiskelijoille, sillä osa on ajattelutavaltaan vielä siinä uskossa, ettei vanhana kannata enää opiskella.

Otalan (2001) mukaan elinikäinen oppiminen on yksilölle jatkuva kehitysprosessi, joka lisää henkilökohtaista pätevyyttä. Oppimista tapahtuu koko ihmisen eliniän ajan; formaalia oppilaitoksissa ja muussa elämässä informaalia. Otala toteaa kuitenkin muodollisen koulutuksen ja muun oppimisen jatkuvasti lähestyvän toisiaan. Oppimiskokemuksista muodostuu oppimispolku, jolla on enemmän tai vähemmän selkeä tavoite. Elinikäistä oppimista voidaan kutsua pätevyyden arvoketjuksi, jossa jokaisella vaiheella on merkityksensä mm. yksilön ammatilliseen pätevyyteen. Elinikäisessä oppimisessa on erotettavissa osaamisen kehitysprosessi, jota tukevat oppimisprosessi ja asenneprosessi. Ratkaisevan tärkeä osa oppimista on Otalan mukaan asenneprosessi.

Elinikäinen oppiminen edellyttää oppijan, koulutuksen järjestäjän ja työelämän saumatonta yhteistyötä ja samanlaista asennetta oppimiseen. Elinikäisen oppimisen edellytyksiä eri tasoilla:

Yksilö

- oppimisen ja elinkaaren vuorovaikutus
- formaali, non-formaali ja informaali oppiminen
- omien edellytysten tunteminen, kehittäminen ja hallitseminen

Koulutuksen järjestäjä

- oppimisen tukeminen
- tiedon luominen, säilyttäminen ja jakaminen
- osaamisen levittäminen

Työelämä

- tietämyksen luominen, säilyttäminen ja hallinta
 - tavoitteena oppiva organisaatio
- Opetussuunnitelma sisältää selvityksen koulutuksen tavoitteista, koulutuksen ja opetuksen organisoimisesta, käytettävistä opetusmenetelmistä ja välineistä sekä tarvittavista resursseista. Opetussuunnitelman selkeyttää opiskelijalle koulutuksen ydinsisällöt, mitoituksen, kuormittavuuden, keston, laajuuden, ajoituksen, peräkkäisyyden, työtavat ja arvioinnin.

4.4 OPETUSSUUNNITELMAN TEHTÄVÄ

Hyvä opetussuunnitelma on tehty turvaamaan oppimisen laatu ja syvyys.

Erikoistumisopinnoissa oli vaikea hahmottaa, miten syvälle olisi mentävä. Opiskelijoiden taustat olivat erilaiset, joten pyrin kuitenkin huomioimaan tason sille asteelle, että kokemattomin opiskelija saisi eniten. Opetussuunnitelma pohjaa tietoiseen opetusajatteluun, ohjaa opiskelijan opintoja, on opetuksen laatujärjestelmän kulmakivi ja on opetuksellisen yhteistyön väline. Mutta sisällön suunnittelussa opetussuunnitelma jää perustaksi, jolle voi laskea aikaa.

Opetussuunnitelman laatimisen lähtökohtana ovat työelämän ja yhteiskunnan osaamistarpeet, eri koulutusalojen uusien tutkimustietojen ja koulutusaloilla tapahtunut kehitystyö, Seinäjoen ammattikorkeakoulun strategiset tavoitteet, tavoitesopimukseen kirjatut opetuksen kehittämisen tavoitteet, Seinäjoen ammattikorkeakoulun vahvistetut pedagogiset lähtökohdat ja aikaisemmista opetussuunnitelmista saatu palautetieto sekä aikuiskoulutussovelluksen osalta varsinainen vahvistettu opetussuunnitelma.

Opetuksen arviointi- ja kehittämisneuvosto valmistelee ja päättää opetussuunnitelman rakenteesta, laadinnan yleisohjeista ja valmistelujen aikataulusta. Neuvosto tekee myös ehdotuksen siitä, miten Seinäjoen ammattikorkeakoulun yhteiset opinnot tai opintojen teemat sisällytetään opetussuunnitelmiin.

Opetussuunnitelman tulee tukea opiskelijan tavoitteellista opiskelua ja tehdä näkyväksi opiskelijoiden suunniteltu oppimisprosessi eli kuvata opiskelijoiden suunniteltua ammatillista kasvua kohti tutkinnon osaamistavoitteita. (SeAmk Pedagoginen strategia 2008–2010)

4.5 OPETUSSUUNNITELMA TYÖVÄLINEENÄ

Opetussuunnitelma on koulun tai oppilaitoksen kaiken toiminnan ja kehittämisen perusta, mutta samalla se on opettajan oman työn kehittämisen väline. Opettajan työ perustuu aina opetussuunnitelmaan.

Opetussuunnitelman tekeminen on haastava, mutta mielenkiintoinen työ koko opetusyhteisölle. Opettajilla on luontevasti päävastuu asiantuntijoina, mutta opetussuunnitelmatyöhön otetaan mukaan esim. yrityksiä, jolloin opetusta saadaan kohdennettua. Varsinkin aikuiskoulutuksessa tätä on alettu hyödyntää entistä enemmän, koska muuttuvat työtehtävät ja koulutus eivät kohtaa ilman molemmin puolista kehitystyötä. Myös oppilaat voidaan ottaa mukaan työhön, ja varsinkin jos koulutuksessa on kehitettävää, kuten näissä taideohjaajien opinnoissa. Varsinaisella hakukierroksella oli runsaasti hakijoita, joten on mahdollista, että erikoistumisopintoja voitaisiin aloittaa uudestaan. Aion hyödyntää ensimmäisten opiskelijoiden kokemukset mahdollisesti seuraavan koulutuksen suunnittelussa.

Opetussuunnitelma on yhtä kuin opetuksen suunnitelmallisuus. Siitä käy ilmi:

- tavoitteet
- ydinsisällöt, kurssit, kokonaisuudet
- kesto, laajuus, ajoitus
- opetusmenetelmät ja työtavat
- arviointi

Opetussuunnitelma tarkoittaa koulutuksen tietoista suunnittelua tavoitteelliseksi kokonaisuudeksi. Opetussuunnitelma on opettajan apuväline, joka antaa perusteet ja luo suuntaviivat opetuksen suunnittelulle. Se sisältää opetuksen yleistavoitteet tavoitteiden, sisältöjen ja opetuksessa käytettävien menetelmien (ja tulosten arvioinnin) osalta. Opetussuunnitelma luo rajat, joiden sisällön opettaja voi joustavasti suunnitella omaa opetustaan kulloisenkin opetus-oppimistilanteen mukaiseksi.

Opetussuunnittelussa tarvearvioinnin tulosten lisäksi on huomioitava mahdollisuuksien mukaan mm. koulutettavien aikaisempi koulutus, kokemukset, persoonalliset piirteet, elämäntilanne, konteksti, johon edellä mainitut liittyvät.

4.6 OPETUSMENETELMÄT

Koska opetussuunnitelmia toteutetaan erilaisten opetusmenetelmien avulla, tarkastelen tässä niistä muutamia, joita käytetään myös taideohjaajien erikoistumisopintojen opinnoissa. Opetusmenetelmät pohjautuvat Seinäjoen ammattikorkeakoulun opinto-oppaaseen.

4.6.1 Luento-opetus

Keskeisin tavoite on auttaa opiskelijaa ymmärtämään ja oppimaan. Vastuu oppimisesta on kuitenkin opiskelijalla, opettajan tehtävänä on toimia yhteistyökumppanina. Aktivoiva luento ei ole valmiiksi pureskellun tiedon siirtämistä, vaan luennon aikana tulee käyttää mielenkiintoa ja aktiivisuutta lisääviä työtapoja, kuten esimerkiksi ryhmätöitä, motivoivia kirjoitustehtäviä, oppimispäiväkirjaa, tietoa kokoavia harjoituksia jne. Luento-opetuksenkin lähtökohtana on oppijäkäsitys, jonka perusajatus on se, että opiskelija on oman oppimisen aktiivinen toimija.

4.6.2 Käsitekartat

Käsitekarttojen tarkoitus on näyttää väittämien avulla, että käsitteiden välillä on mielekkäitä suhteita. Käsitekartta on kaavamainen väline, joka kuvaa väittämärakennelmaan sisältyvien käsitteiden merkityksiä. Käsitekartat selkeyttävät ne avainideat, joihin kannattaa keskittyä kutakin opittavaa tehtävää ratkottaessa. Käsitekartat toimivat yhteenvetona opetuksesta.

Käsittekartoitus on keino auttaa opiskelijaa löytämään omaksuttavana olevan tiedon rakenne ja merkitys. Uuden tiedon rakentaminen alkaa ilmiöiden ja kohteiden havainnoinnissa esitettyjen käsitteiden avulla. Opiskelijoita voi auttaa tunnistamaan, mitä ilmiöitä, tapahtumia tai kohteita he ovat havainnoimassa. Mitä näihin tapahtumiin, ilmiöihin tai kohteisiin liittyviä käsitteitä esitetään, mitä muistiinpanoja tai suunnitelmia kannattaa tehdä.

4.6.3 Kirjaessee

Kirjaessee tarkoittaa kirjoitelmaa, jossa tarkastellaan jotakin kirjaa johdonmukaisesti tai persoonallisesti. Kirjaesseessä ei siis pelkästään referoida lähdeaineistossa esitettyjä väitteitä, vaan niitä kyseenalaistetaan ja analysoidaan. Opiskelija voi verrata kirjassa esitettyjä asioita työkokemuksiinsa, työharjoittelukokemuksiinsa muihin kirjoihin ja opintojaksolla tai muualla oppimiinsa asioihin. Kirjaeseen kirjoittamisessa tarvitaan myös tiivistämisen ja referoinnin taitoja, sillä essee perustuu lähdeteokseen. Pohdiskeleva kirjoittaminen on oppimisen ja opetuksen kannalta hyödyllistä, koska siinä voidaan oppia paitsi kommunikaatitaitoja myös sisältöjä. Lisäksi voidaan kehittää tiedon kokoamista, jäsentämistä ja liittämistä aiempaan tieto- ja käsiterakenteeseen. Omien ajatusten kehittelynä essee on opettava oppimistapa.

Esseen tavoitteena on:

- harjaantua käsitteelliseen ajatteluun
- harjaantua omaa alaa koskevien ongelmien pohdintaan ja ratkaisemiseen kirjallisuuden avulla
- harjaantua asiakirjoitelman laadintaan
- harjaantua omaa alaa koskevan tiedon itsenäiseen etsintään sekä harjaantua tiedon kriittiseen valintaa ja käyttöön.

4.6.4 Portfolio

Portfoliolla tarkoitetaan oppilaan omaa ”salkkua”, joka on opiskelutehtävien kokoelma. Portfolio edusta monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti valittuja oppilaan osaamista edustavia töitä. Portfoliossa opiskelija arvioi opiskeluprosessiaan, arvio omien töidensä vahvoja puolia ja edistymistään sekä esittää niiden pohjalta uusia oppimistavoitteitaan. Portfolion keskeinen tehtävä on oppilaan kasvun ja kehittymisen seuraaminen ja siksi arviointi perustukin opiskelijan omaan reflektointiin. Portfolio tukee itseohjautuvaa oppimista. Oma oppimistaan tarkastellessa ja valikoidessa oppilaan omaa oppimista

säätävät taidot (metakognitiot) vahvistuvat, kun hän oppii tunnistamaan ja tiedostamaan omia oppimistottumuksiaan ja pohtimaan niitä.

Portfolioarviointi koostuu seuraavista osa-alueista:

- antaa vastuuta ja rohkaisee vastuunottoon
- antaa onnistumisen mahdollisuuden
- auttaa realististen oppimistavoitteiden suunnitteluun
- auttaa oman edistymisen arvioinnissa
- hyväksyy yksilöllisyyden

4.6.5 Projektityöskentely

Projektityöskentely on kontekstioppimista, jossa opiskelija on tiedon hankkijana ja valitsijana. Projektityön tavoitteita määriteltäessä on hyvä pohtia sitä, miten ne liittyvät opetuksen sisällöllisiin tavoitteisiin ja mihin kokonaisuuteen tai moduuliin sen hetkinen työskentely liittyy. Projektityön tavoitteissa tulee kuvata sisällöllisesti ne periaatteet ja rakenteet, joiden ymmärtämiselle työ rakentuu. Yhteisten tavoitteiden määrittäminen edistää sitoutumista projektityöskentelyyn.

4.6.6 Harjoittelu

Harjoittelun tavoitteena on integroida teoria käytäntöön. Opiskelija perehtyy oman ammattialansa kannalta keskeisiin työtehtäviin ja saa mahdollisuuksia soveltaa oppimaansa käytännössä. Harjoittelu antaa myös tietoja ja taitoja, joita opiskelija voi soveltaa opiskeluunsa. Harjoittelussa saamiensa oppimiskokemusten avulla opiskelijassa alkaa asiantuntijuuteen kasvu, jonka toivotaan jatkuvan työelämässä elinikäisenä oppimisena.

4.6.7 Verkko-opetus

Mannismäki (2000, 17) kirjoittaa oppimisesta verkko-oppimisympäristössä, joka hänen mukaansa on parhaimmillaan, mutta harvoin kuitenkaan todellisuudessa seuraavan kaltaista:

- oppijat ovat sitoutuneet tietoisesti oppimisprosessiin (aktiivisuus)
- oppijat rakentavat uutta tietoa aikaisempaan mukauttaen (konstruktivisuus)

- oppijat käyttävät hyväkseen jokaisen tietoja ja taitoja rakentaakseen uutta tietämystä (yhteisöllisyys)
- oppijat yrittävät saavuttaa kognitiivisia tavoitteita (intentionaalisuus)
- oppiminen on dialoginen prosessi (vuorovaikutteisuus)
- oppimistehtävät liittyvät todelliseen elämään (konstekstuaalisuus)
- oppijat ohjaavat ja arvioivat omaa oppimistaan (reflektiivisyys)
- oppijat osaavat siirtää ja käyttää oppimiaan asioita uusissa tilanteissa (siirrettävyys)

4.6.8 Toiminnallinen työtapa

Opetussuunnitelmaa rakentaessa mietin, mitä opetussuunnitelman pitäisi sisältää, mistä sen pitäisi rakentua ja miten sitä pitäisi käyttää. Erikoistumisopintojen opiskelutavaksi ja punaiseksi langaksi valitsin toiminnallisen ryhmätyön, jonka ohjaajia Seinäjoen ammattikorkeakoulusta löytyi jo valmiiksi. Kimmo ja Johanna Kovanen ovat suorittaneet Toiminnallisen ryhmätyön ohjaajan (TRO) tutkinnon. Suomen Psykodraamayhdistyksen kuvaukset eri draaman työtavoista:

Psykodraamaa käytetään terapeuttisena menetelmänä pääasiassa ryhmissä (esim. kasvuryhmät, erilaiset kurssit, pitkät psykodraamaryhmät, kuntoutuspainotteiset kurssit). Menetelmää voidaan käyttää myös yksilöiden ja perheiden kanssa työskenneltäessä. Psykodraaman avulla voidaan tutkia yksilön sisäistä maailmaa, rooleja ja ihmissuhteita erilaisten draamallisten ja toiminnallisten menetelmien avulla.

Psykodraamassa yksilön maailman tutkiminen on aina nivoutunut ryhmäprosessiin. Psykodraamassa on tavoitteena itsetuntemuksen lisääntyminen, persoonallisuuden eheytyminen, oman elämän aikaisempaa parempi hallinta sekä ihmissuhde- ja ongelmanratkaisutaitojen lisääntyminen. Erityisesti psykodraamalle ominaisia tavoitteita ovat luovuuden ja spontaanisuuden kehittäminen, sekä omien roolien tutkiminen ja monipuolistaminen. Keskeisinä vaikuttavina tekijöinä ovat toiminnan kautta tapahtuva työskentely, johon kuuluu ongelmien tutkiminen, läpi eläminen ja uudelleen jäsentäminen. Ryhmässä tapahtuva työskentely mahdollistaa jäsenten välisen jakamisen, oppimisen ja tuen.

Sosiodraama on ohjaajan johdolla tapahtuva luova ryhmäprosessi, jossa tutkitaan tiettyä aihetta, sosiaalista tilannetta tai ryhmää itseään. Roolit voivat olla joko ryhmän jäsenten itsensä valitsemia tai heille annettuja.

Sosiodraamassa ei yleensä ole erityistä päähenkilöä, vaan tapahtumia tutkitaan kaikkien osallistujien näkökulmasta. Käytännön menetelmät ovat pääosin samat kuin psykodraamassa. Sosiodraamatyöskentely sopii hyvin esimerkiksi rooliharjoitteluun ja ryhmäongelmien käsittelyyn. Draamassa voi ilmetä voimakkaita, sisäisesti puhdistavia tunteita. Työskentely päätetään osallistujien tunteiden ja kokemusten yhteiseen jakamiseen.

Tavallisesti jälkikäteen tapahtuva prosessointi tarkoittaa sosiodraaman sisällöllistä työstämistä keskustelemalla ja analysoimalla. Sen tavoitteena on tutkitun asian entistä parempi oivaltaminen ja opitun integrointi osaksi omaa tietämystä ja persoonaa.

Toinen työmuoto on tarinateatteri, eli improvisaatioon perustuva teatterin muoto, jossa näyttelijät, muusikko ja ohjaaja luovat näyttämölle omia tai yleisön kertomia tunnetiloja, välähdyksiä elämästä tai kokonaisia tarinoita. Menetelmä korostaa jokaisen yksilöllisten elämäkokemusten ja tarinoiden arvoa ja ainutlaatuisuutta. Se voi auttaa uusien näkökulmien löytymisessä oman elämän kysymyksissä ja yleisinhimillisten yhteyksien rakentumisessa kerrottujen tarinoiden kautta. Tarinateatteriesitys rakentuu yleisön ja esiintyvän ryhmän väliselle vuorovaikutukselle.

Varsinaisten yleisöesitysten lisäksi tarinateatteri on myös elävä ja luova koulutusmenetelmä. Sitä voivat käyttää yhteisöt ja yritykset, koulut ja seurakunnat erilaisissa tilaisuuksissaan mm. teemoihin virittäjinä, ihmissuhteiden peilinä tai näkökulmien laajentajana.

Sosiometria tarkoittaa ryhmän sisäisen rakenteen mittausta. Sosiometrisen työskentelyn välineitä ovat mm. sosiaalinen atomi, kulttuuriatomi, sosiometrinen testi, sosiomatriisi, sosiogrammi ja erilaiset roolidiagrammit. Sosiometriaa käytettäessä ihmiset itse ja heidän yhteisönsä ovat sekä tutkimuksen kohteita että tutkijoita ja uudenlaisen sosiaalisen todellisuuden luojia.

Sosiometria on kaiken psykodraamatyöskentelyn pohjalla, mutta menetelmiä voidaan käyttää myös sellaisenaan erilaisissa yhteisöissä. (Suomen Psykodraamayhdistys). Opintojen alkuvaiheessa teimme opiskelijoille selväksi sen, että nämä työskentely- ja harjoitustavat on opetusmuotoja – ei terapiaa. Sillä tällaisissa harjoituksissa opiskelija alkaa helposti tutkiskella asioita syvällisesti ja henkilökohtaisesta näkökulmasta, unohtaen opiskelija ja ohjaajan roolin.

5 OPETTAJAN ROOLI ERIKOISTUMISOPINTOJEN OHJAUKSESSA

5.1 AIKUINEN ON ERILAINEN OPPIJA

Jyväskylän yliopiston, koulutuksen tutkimuslaitoksen johtajan, Jouni Välijärven, teksti on jäänyt mieleeni ja lainaan sanoja, jotka antavat hyvän mielikuvan, jota aikuiskoulutuksessa voi noudattaa. Matkametaforassa opettaja on matkaopas, joka johtaa oppilaat rikkaan tieto-, taito-, idea-, havainto- ja asennemaaston läpi. Matkaopas tietää, että jokainen matkaja reagoi matkaan eri tavoin johtuen omaleimaisesta taustastaan, kyvyistään, kiinnostuksistaan ja päämääristään.

Opettajan rooli taideohjaajien parissa haluttiin tarkoituksenomaisesti korostaa ohjaajaksi ja ryhmänvetäjäksi. Draamaa käytetään myös siten, että opetusta vedetään työpareina. Opettaja ei ole tiedon jakaja ja oikeiden vastauksien antaja vaan enemmänkin opas, joka tarjoaa oppimista yhdessä ryhmän kanssa. Taideohjaajien erikoistumisopinnot on väylä jokaisen opiskelijan henkilökohtaiseen ohjaajuuteen. Ryhmä valittiin tietoisesti erilaisista ihmisistä, koska jokainen erilainen oppija tuo oppimistilanteeseen oman näkökulmansa ja rikastuttaa yhteisen pohdinnan kohteena olevaa asiaa.

Nykyisin suosiossa olevan käsityksen mukaan oppiminen on tiedon rakentamista: oppija valikoi ja tulkitsee tietoa sekä jäsentää sitä aiemman tietonsa pohjalta ja siihen yhdisteltävänä. Näin oppija rakentaa yksilöllisten kokemustensa välityksellä kuvaa maailmasta sekä itsestään maailman osana. Tämä konstruointi- eli oppimisprosessi on kiinteästi sidoksissa siihen kulttuuriin ja tilanteeseen, jossa se tapahtuu. Oppimisprosessiin liittyy myös sosiaalinen vuorovaikutus muiden ihmisten kanssa sekä niiden välillä syntyneet merkitysrakenteet.

5.2 AIKUISKOULUTUSPEDAGOGIIKKA

Itseohjautuvuudella on keskeinen merkitys aikuisopiskelussa. Itseohjautuva oppiminen on koulutuksen päämäärä, jonka toteutumista tulee tukea koulutuksen metodien ja koulutusjärjestelmien avulla (Ahteenmäki – Pelkonen 2001). Itseohjautuvuutta perustellaan pedagogisilla, eettisillä ja futurologisilla perusteilla. Tutkimusten perusteella voidaan todeta seikka, että jos opiskelija voi vaikuttaa oppimisprosessiin, hänen oppimisensa tehostuu. Työelämän muutokset ja tulevaisuus ovat luoneet jo jonkin aikaa kuvaa myös luovuuden merkityksestä. Muutokset vaativat kykyä itseohjautuvaan tiedonhankintaan ja sen arviointiin.

Aikuisen opiskeluun sisältyy tietojen ja taitojen kartuttamista ja se pohjautuu omakohtaisiin kokemuksiin, joita työstetään koulutuksessa. Opiskelun tavoitteena olevaa oppimista ei tuota pelkkä ajattelun alueella tapahtuva tiedon lisääminen. Oppimisen edistämiseksi uusi tieto tulee yhdistää käytännön harjoitteluun. Tekeminen ja oppiminen yhdistyvät. Oppiminen koostuu toiminnasta, sen pohtimisesta, analysoimisesta, johtopäätösten tekemisestä sekä suunnitelmasta toimia jatkossa jotenkin toisin. Mietitään, miksi toimin niin kuin toimin ja voisinko toimia jotenkin toisin seuraavalla kerralla.

Aikuisen oppimisessa ajattelulla ja pohtimisella on keskeinen asema. Myös tahdon merkitys on suuri, sillä oppiminen tapahtuu vapaaehtoisesti. (Ahteenmäki – Pelkonen 2001).

5.3 ARVIOINTI

Arvioinnilla pyritään tukemaan ja edistämään oppimista ja opettamista. Arvioinnin täytyy suhteuttaa asetettuihin tavoitteisiin. Arviointi on osa oppimisprosessia ja se ilmenee erilaisena eri vaiheissa. Arvioinnin kohteena:

- oppimistulokset
- oppiminen prosessina
- oppijan oppimiselleen asettamat päämäärät
- opetustoiminta

Arvioinnin tehtävä voi olla motivointi, ohjaus, kehittäminen tai kontrollointi. Koulutuksen arviointi perustuu vaikuttavuuden arviointiin eli selvittämään todelliset muutokset taideohjaajan toiminnassa ja työtavoissa.

Erikoistumisopinnoissa työssäoppimisen aikana kerätään arviointiaineistoa. Aineistoa kerätään työnäytteiden, raporttien, oppimispäiväkirjan ja erilaisten työtehtävien avulla. Käytämme myös perinteisiä kirjallisia oppimistehtäviä ja kirjallisuuteen perustuvia tenttejä sekä itsearviointiin perustuvaa osaamisanalyysia.

Opetuksen ja arvioinnin tarkoituksena on sovellettavuus, jolloin oppimisprosessin anti voidaan välittömästi soveltaa omassa työyhteisössä. Koulutukseen kuuluvan opetusfilosofian kehittäminen on viimeinen arviointiväline. Opiskelijat joutuvat miettimään opetuskäsitystensä ja ohjaajan rooliaan. Ihmiskäsitys, tiedonkäsitys ja oppimiskäsitys ovat perusta kasvatus- ja ohjaustehtävissä toimiville. Ihmiskäsitys luo pohjan ymmärtää oppijaa ja kehittää mielekästä ohjaussuhdetta. Tiedonkäsitys luo puolestaan perustan oppimiskäsitykselle, johon ohjaajan työssään tekemät ratkaisut perustuvat. Ammatillinen osaaminen edistää ohjaajan valmiuksia ja työtehtävissä kasvua, kehittämällä tietoisuutta työn perusteista ja merkityksestä.

Oppimisen arviointi, sekä opiskelijan itsensä että opettajan näkökulmasta on myös keskeisin osa onnistunutta opetusta. Arvioinnin tehtävä on motivoida ja aktivoida oppimiseen.

POHDINTA

Erikoistumisopinnojen kehittämishanke on antanut itselleni uutta tietoa ammattikorkeakoulun toimintavoista. Opinnojen ideointi ja suunnitteluvaiheessa en ollut työsuhteessa ammattikorkeakouluun, mutta nyt olen toiminut sekä koordinaattorina että tuntiopettajana. Eli hanke on myös tuonut töitä.

Koulutus on muuttunut kilpailukentäksi, jossa oppilaitokset kilpailevat opiskelijoista ja opetuksen sisällöistä. Kilpailua käydään opiskelijoiden kiinnostuksesta sekä siitä, miten saadaan työtehtävät ja koulutukset kohtaamaan toisensa. Liiketoiminnallinen ajattelumalli tuo haastetta, jolloin opettajien on pysyttävä kehityksen kyydissä. Samaa asiaa ei välttämättä voi opettaa uudestaan toista kertaa.

Uskon, että erikoistumisopinnot ovat yksi keino lisätä ammattikorkeakoulun paikallista näkyvyyttä, toimivuutta ja uskottavuutta, koska opinnot voidaan helpommin rakentaa

alueellisiin tarpeisiin. Erikoistumisopinnot antavat myös aikuiselle mahdollisuuden kehittyä ja erikoistua työelämässä, jolloin työn tekemisen mielekkyys säilyy.

Taideohjaajien erikostumisopintojen tarkemman sisältökuvauksen jätän tarkoituksella pois tästä työstä, koska tarkka opetussuunnitelma on tuote, jonka tekijänoikeudet pidän itselläni. Liitteet antavat kuitenkin kuvaa opintojen kokonaisuudesta. Sisällön toimivuutta ja opintojen etenemistä on vaikea vielä kuvata, koska opinnot ovat vasta alkutaipaleella. Itselleni tämä työ on ollut ammatillisesti suuri harppaus, jolla olen sisäistänyt paljon käytännön opetustyötä. Aikuiskoulutuskokemukseni on saanut tämän työn myötä myös uuden näkökulman. Aikuiskoulutus poikkeaa toisistaan, kun opiskellaan ammattitutkintoja ja jatko-opintoja. Opiskelijat ovat elämässään eri vaiheessa ja se näkyy opiskelijoiden tavoissa ja tarpeissa.

Erikoistumisopintojen aloituspäivät olivat jännittäviä sekä kouluttajille että opiskelijoille. Opintojen sisällöt tulisivat nyt käytäntöön. Ensimmäiset tapaamiskerrat olivat ratkaisevia. Ryhmän muodostuminen ja työpajatyöskentely alkoi. Osalla opiskelijoista oli edellisestä opiskelusta kulunut jo pitkä aika, ja heitä jännitti pärjääminen erikoistumisopinnoissa. Opiskelutekniikat ja oppimisympäristöt pyrittiin selvittämään ja käymään henkilökohtaisesti läpi.

Erikoistumisopinnot ovat vasta alkumetreillä, mutta tähänastiset kokemukset sisältöjen ja tavoitteiden yhteensovittamisesta ovat kohdanneet opiskelijoiden toiveet. Ryhmä on erittäin motivoitunut ja täynnä energiaa. Ainakin ihmisten yhteensaattaminen on luonut uusia kontakteja ja ryhmäytyminen on onnistunut. Opiskelijat kokevat ryhmän jäsenet osaksi opetussuunnitelmaa. He ovat huomanneet, että voivat oppia toinen toisiltaan.

Erilaiset persoonallisuudet ja työtavat antavat eläviä esimerkkejä erilaisista ohjaajista. Ryhmän jäsenet ovat eri-ikäisiä naisia, mutta heitä kaikkia yhdistää halu ohjata taiteen tekijöitä tavalla tai toisella. Heidät jaettiin vielä satunnaisesti pienryhmiin sillä työpajoissa he voivat toimia toistensa ohjaajina ja oppilaina. Jään seuraamaan taideohjaajien erikoistumisopintojen edistymistä ja opiskelijoiden palautteita.

LÄHTEET

Ala-Suutari P. & Ruuska P. 1998. Elävänä Euroopassa. Muuttuva suomalainen identiteetti, Tampere:Tammer-Paino Oy.

Ahteenmäki-Pelkonen, L.2001. Itseohjautuvuus elinikäisessä oppimisessa. Teoksessa: Katanto A.&Tuomisto,J.(toim.) Elinikäinen oppiminen. Vapaan sivistystyön 35. vuosikirja. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura. Jyväskylä:Gummerus.159-172

Auvinen, Dal Maso, Kallberg, Potkuri & Suomalainen 2005. Opetussuunnitelma ammattikorkeakoulussa.

Asetus ammattikorkeakouluopinnoista (256/1995).

ECTS-projektin www-sivut www.ncp.fi/ects

Hyppönen, O. 2004. Erilaisia opetusmenetelmiä - Kuvaukset, vahvuudet ja haasteet Opetuksen ja opiskelun tuki – TKK. Viitattu 20.11.2007
<http://www.dipoli.tkk.fi/ok/p/yoop/2004/lp/LP-05-opetusmenetelmia.rtf>

Lehtinen, E.&T.Hiltunen(toim.). 2002. Oppiminen ja opettajuus. Turun opettajakoulutuslaitos

Lehtinen, E. & Kuusinen, J. 2001. Kasvatuspsykologia.

Kalakoski, V.2002. Persoona:Kognitiivinen psykologia. Helsinki:Edita.

Kauppila, R.A.(2003) Opi ja opeta tehokkaasti. Psykkinen valmennus oppimisen tukena. Juva:PS-kustannus.

Kareinen, J. 2006–2008. Koulutusohjelmanpäällikkö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Keskustelut 2006–2008.

Kotila, H. (toim.) 2003. Ammattikorkeakoulupedagogiikka. Helsinki: Edita.

Knuuttila, M. ja Virtanen, A. 2001. Opettajan opas onnistuneeseen opettamiseen. Hki: TKK:n Opetuksen ja opiskelun tuen julkaisuja 1/2001. Viitattu 29.11.2007
<http://www.dipoli.tkk.fi/ok/palvelut/tieto/julkaisut/pdf-julkaisut/opeopas.pdf>

Kupias, P.2002. Oppia opetusmenetelmästä. Helsinki: Edita

Opetusministeriö. Ammattikorkeakoulutus.

<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/?lang=fi>

Otala, L. 2001. Osaajana opintieellä:opas elinikäisen oppimisen matkalla. Helsinki:WSOY

Oulun yliopisto. 2005. Koulutuksella tavoiteltavat kompetenssit. Walmiiksi viidessä vuodessa-projektin (W5W) kompetenssimäärittelyihin liittyvät sivut.

<http://www oulu.fi/w5w/tyokalut/opstyo/kompetenssit.html>

<http://www oulu.fi/w5w/projekti/index.html>

Packard, N., Race.Phil (toim.) 2003. Käytännön vinkkejä opetustyöhön. Hamina:Solver Kotkaset.

Pajarinen, M., Puhakka, H., Vanhalakka-Ruoho, M. 2004. Aikuisopiskelijan ohjaus opintopolun tukena sekä oppilaitoksen toimintakulttuurin osana. Helsinki: Yliopistopaino.

Puolimatka, T. 2001. Opetusta vai indoktrinaatiota? Valta ja manipulaatio opetuksessa.

Rauste-von Wright, M., von Wright, J. & Soini, T. (2003) Oppiminen ja koulutus. Juva: WSOY

Seinäjoen ammattikorkeakoulu. SeAMK missio (Yhtymävaltuusto 06/2003)

Seinäjoen ammattikorkeakoulu. SeAMK Pedagoginen strategia 2008–2010.

Seinäjoen ammattikorkeakoulu. SeAMK strategia vuoteen 2010 (Yhtymävaltuusto 5/2007)

Siren.S. 2006. Kulttuuriosuuskunta Raamin toimitusjohtaja. Rytmii-instituutin johtaja. Keskustelu erikoistumisopintojen tavoitteista.

Suomen Psykodraamayhdistys. <http://www.psykodraama.fi/index.html>

Vesterinen, P.2001. Projektioiskelu-ja oppiminen ammattikorkeakoulussa. Jyväskylä:Jyväskylän yliopisto.

Valtion säädöstietopankki Finlex.
<Http://www.finlex.fi>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö.

Liite 1 Taideohjaajan erikoistumisopinnot

TAIDEOHJAAJAKOULUTUS

30OP

Koulutuksen tavoitteena on antaa pedagogisia työvälineitä taideharrastusten ohjaamiseen ja käytännön taidekasvatukseen erilaisten ryhmien parissa. Opiskelija saa valmiuksia taiteen ja taidonperusteiden opetuksen suunnitteluun, arviointiin sekä tutustuu oppimis- ja opettamisprosesseihin. Opetuksessa käytetään osallistavia, toiminnallisia ja vuorovaikuttavia työtapoja.

Tavoitteena on, että opiskelija tulee tietoiseksi omasta toiminnastaan taideohjaajana. Opiskelijoita kannustetaan kehittämään ja kokeilemaan uusia toimintamuotoja. Opiskelussa on tärkeää oppimisen ilon säilyttäminen sekä jatkuvan itsensä kehittämisen halu. Ohjaustaidon innovaatioita ja parhaita käytäntöjä jaetaan opiskelijoiden kesken. Opiskelija kehittää itselleen soveltuvia opettamisen tapoja ja kehittää oman taidepedagogisen käyttöteorian.

Visuaalisen alan taideohjaajan opinnot perustuvat näkemykseen opettajuudesta ihmissuhdeammattina, jossa korostuvat valmiudet kohdata erilaisia oppijoita, työympäristön vaihtelua ja ympäröivän työyhteisön asettamia vaatimuksia. Opiskelijan oppimisessa korostuu itseohjautuvuus.

Koulutuksen tavoitteena on valmentaa ja vahvistaa opiskelijoiden taiteilijapersonallisuuksia siten, että aktiivisesti taiteilijana toimivasta kehittyä ohjaaja, ryhmän vetäjä ja taiteen välittäjä. Opiskelussa korostuu arjen tutkiminen kokemusten kautta. Taideohjauksessa on keskeistä että opetus välittyy.

Sisältö:

Orientoivat opinnot ja arviointi 2 op

- Ammatillisen osaamisen tunnistaminen
- Pedagogisten kehittymistarpeiden, teoreettisen aineksen ja työssäoppimisen yhteensovittaminen

Ammatilliset ydinopinnot 18 op

- Kasvatuksen ja opetuksen perusteet
- Oppimis- ja ohjaukskäsitteitä – keskeisimmät oppimiskäsitteet
- Dialoginen ohjaus: omakohtainen tiedostaminen ja ohjaustilanteiden arviointi
- Ohjaustaidot ja vuorovaikutus: kokoavan/kokoontuvan toiminnan menetelmät, kouluttajan ja ohjaajan taidot
- Osallistavat ja toiminnalliset menetelmät - Ryhmäohjaajan työkalupakki
- Taide- ja taitopedagogiikka

Työyhteisöt ja ohjattu opetusharjoittelu 6 op

Kehittämishanke: Oman opetusfilosofian käsikirjoitus 4 op

Liite 2 TAIDEOHJAAJIEN OPETUSSUUNNITELMAN RUNKO

ORIENTOIVAT OPINNOT

2 op

Mitä minä osaan?

Työelämän vaatimukset?

Toimintaympäristön kehittäminen?

AMMATILLINEN OSAAMINEN

SISÄLLÖLLISTEN OPINTOJEN KULKU

18 op

Kuka minä olen
ohjaajana?

OHJAAJUUS

Mitä ryhmässä tapahtuu
ja miten minä voin
vaikuttaa siihen?

RYHMÄPROSESSI JA
OHJAUSTAIDOT

Miten voin edistää
rakentavaa vuoro-
vaikutusta?

VUOROVAIKUTUS JA
OHJAUSTAIDOT

Miten voin kehittää
lisää omia ohjaajan
taitojani?

KOULUTTAMISEN TAIDOT

Miten minun pedago-
giikkani toimii?

OPPIMINEN

TYÖYHTEISÖT JA OHJATTU HARJOITTELU

6 op

Ohjaustilanteiden
suunnittelu ja arviointi?
Palautteen antaminen ja
vastaanottaminen?

OHJAUKSEN TYÖPAJAT
HARJOITTELUKSET

Ohjaus- ja suunnittelu-
valmiudet tapahtumassa

TAIDEPRODUKTIO
SEINÄKUUN YÖ 23.5.

KEHITTÄMISHANKE

4 op

Ammatillinen
kasvu ja identiteetti?
Oppimisteoreettiset
suuntaukset ja niiden
käyttäminen?

OMAN OHJAUSFILOSOFIAN
"KÄSIKIRJOITUS"